

Jaarplan 2021

Voorwoord

In 2021 is de belangrijkste taak van het Kennisplatform Elektromagnetische Velden en Gezondheid (Kennisplatform EMV): het bundelen van de wetenschappelijke kennis op het gebied van elektromagnetische velden en gezondheid, het duiden van deze wetenschappelijke kennis en het beschikbaar maken van deze informatie en duiding voor de maatschappij. Het Kennisplatform geeft hierbij antwoorden op maatschappelijke vragen over EMV en gezondheid op een wijze die begrijpelijk is voor burgers en professionals.

De afgelopen jaren vroegen vooral de ontwikkelingen rond mobiele communicatie met 5G veel aandacht. Het Kennisplatform heeft hierover veel informatie op haar website gezet, en streeft ernaar om deze informatie in 2021 actueel te houden en verder aan te vullen. Hierbij zal met name aandacht zijn voor Wifi-toepassingen, omdat de 3,5 GHz-frequentieband van 5G (waarvan de veiling in 2022 is voorzien) tussen de twee huidige Wifi-banden in ligt.

De energietransitie zorgt ervoor dat lokaal grote veranderingen kunnen plaatsvinden in de (infrastructuur voor de) elektriciteitsvoorziening. Daarnaast wordt door de rijksoverheid gewerkt aan een nieuw voorzorgbeleid voor magneetvelden van de elektriciteitsvoorziening. Het Kennisplatform zal ook op dit gebied in 2021 haar informatie aanvullen en actualiseren.

De afgelopen jaren is de website van het Kennisplatform flink veranderd: de informatie is makkelijker leesbaar en beter vindbaar. Het komende jaar zal de lay-out van de website verder verbeteren. Ook zullen meer infographics worden toegevoegd en zal specifieke aandacht blijven voor handelingsperspectief en informatie specifiek voor bepaalde doelgroepen, zoals medewerkers van gemeenten en andere professionals.

Het is gebruikelijk dat het concept-jaarplan ieder jaar wordt voorgelegd aan en besproken met de deelnemers in de jaarlijkse bijeenkomst van de Klankbordgroep EMV, alvorens het definitieve jaarplan door het bestuur wordt vastgesteld. Vanwege de Covid-19-maatregelen gebeurde dit in 2021 noodgedwongen via een online vergadering op 18 maart 2021.

Vooraf werd aan de deelnemers die niet online konden vergaderen de mogelijkheid geboden een schriftelijke reactie aan te leveren. De Klankbordgroep stemde in met de voorgestelde prioriteiten. Enkele aanvullende suggesties werden gedaan ten aanzien van nieuwe informatie; die zullen worden meegenomen in 2021.

mr. dr. A.G.J.M. Rombouts
Voorzitter Kennisplatform Elektromagnetische Velden en Gezondheid

Jaarplan 2021

Datum	01-07-2021	Aantal bladen	10
Opsteller	Kennisplatform Bureau	Referentie	KP 2021-07-01

1. Kennisplatform EMV in 2021

Het Kennisplatform Elektromagnetische Velden en Gezondheid (Kennisplatform EMV) is een samenwerkingsverband van RIVM, TNO, DNV, Agentschap Telecom, GGD GHOR Nederland en ZonMw (en tot 1 januari 2020 Milieu Centraal). De afgelopen jaren heeft het Kennisplatform EMV een actieve rol gespeeld bij het adresseren en beantwoorden van vragen en zorgen in de maatschappij over gezondheidseffecten van elektromagnetische velden. Hierdoor kon de maatschappij (burgers, consumenten, professionals en andere geïnteresseerden en betrokkenen) snel worden geïnformeerd over actuele ontwikkelingen. In de evaluatie van het Kennisplatform 2015-2018 door KWINK Groep is geconcludeerd dat het Kennisplatform duidelijk een maatschappelijke meerwaarde heeft (draagt bij aan helderheid in het maatschappelijk debat, zorgt voor objectieve duiding en verzamelt de informatie op een website) en dat gezien de genoemde technische en maatschappelijke ontwikkelingen in de nabije toekomst ook zal hebben.

De zorgen over gezondheid rond EMV van bronnen zoals mobiele telefoons, zendmasten en hoogspanningslijnen leken een aantal jaren te sluimeren, maar namen in 2018 toe. In dat jaar verscheen een nieuw advies van de Gezondheidsraad waarin de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat in overweging werd gegeven om het voorzorgbeleid voor nieuwe situaties rond bovengrondse hoogspanningslijnen uit te breiden naar onder andere ondergrondse kabels en transformatorhuisjes en naar bestaande situaties. Dit heeft hernieuwde maatschappelijke aandacht opgeleverd voor deze bronnen. In 2018 verschenen ook de eerste berichten over 5G, samen met pleidooien om 5G-netwerken vanwege gezondheidsredenen niet uit te rollen.

In 2019 en 2020 heeft vooral 5G veel aandacht opgeëist. De zorgen en vragen over gezondheidseffecten van het toekomstige 5G-netwerk zijn met name in 2020 aanzienlijk toegenomen. Deze zorgen werden in eerste instantie regelmatig gekoppeld aan vragen over elektrogevoeligheid; later werden deze zorgen breder in de maatschappij geuit. Berichten rond bijvoorbeeld de opkomst van COVID-19 in relatie tot de introductie van 5G die breed en snel verspreid werden via social media versterkten deze zorgen.

Ook de energietransitie roept bij mensen nieuwe vragen op, naast gebruikelijke vragen over transformatorhuisjes, kabels en hoogspanningslijnen. Hierbij gaat het vooral om bronnen 'dichtbij', zoals zonnepanelen op het eigen dak, dat van de burens of in grote zonneparken.

De activiteiten in dit Jaarplan zijn gericht op de periode van begin januari tot eind december 2021. Deze activiteiten passen binnen het 'Algemeen Kader Kennisplatform EMV 2020-2023' (zie bijlage).

2. Thema, kerntaak en additionele taken

Zie 'Algemeen kader Kennisplatform EMV 2020-2023' in de bijlage bij dit Jaarplan.

3. Jaarplan 2021

3.1. Activiteiten van het Kennisplatform in 2021

In 2021 bestaan de activiteiten van het Kennisplatform uit:

- Het duiden van wetenschappelijke ontwikkelingen, in de vorm van eerste indrukken en memo's. Deze berusten op een wetenschappelijke basis en op maatschappelijke context (i.e. via inbreng van de deelnemende organisaties, eventuele gesprekken met stakeholders)
- Het opstellen van nieuwe berichten over actuele onderwerpen (of actualisering van bestaande berichten), met maatschappelijke input/feedback vanuit de organisaties die deelnemer zijn in de Klankbordgroep EMV, vanuit gesprekken met stakeholders en via inbreng van de deelnemende organisaties
- Het plaatsen van de eerste indrukken (nieuws), memo's en berichten over onderwerpen op de website en verspreiding via e-mail en media
- Het meewerken aan verzoeken van de media om interviews of andere informatie.

Het Kennisplatform EMV streeft ernaar om informatie te leveren die past binnen de actuele maatschappelijke informatiebehoefte en wetenschappelijke ontwikkelingen. De nadruk ligt hierbij op publicatie op de website in de vorm van vragen en antwoorden rond thema's. Daarnaast wordt geïnventariseerd of andere vormen van publiekscommunicatie effectief kunnen worden ingezet.

Het Kennisplatform EMV streeft er tevens naar zijn huidige rol uit te breiden met een meer proactieve maatschappelijk verbindende rol. Die rol is nodig om ruimte te creëren voor het gesprek over de inhoudelijke achtergronden bij de verschillende maatschappelijk voorkomende beelden en standpunten ten aanzien van EMV. Dat kan bijvoorbeeld door het organiseren van denkgroepen rond thema's (zie ook 3.5).

3.2. Voorstel inhoudelijke invulling per themapijler in 2021

De inhoudelijke activiteiten van het Kennisplatform EMV worden ingedeeld en behandeld binnen twee themapijlars.

De themapijlars in 2021 zijn:

- Laagfrequente EMV (o.a. elektriciteitsvoorziening)
- Radiofrequente EMV (o.a. mobiele communicatie).

Voor een nadere omschrijving van de themapijlars wordt verwezen naar het Algemeen Kader Kennisplatform EMV 2020-2023 in de bijlage.

Activiteiten themapijler 'Laagfrequente EMV'

Prioriteiten voor het Kennisplatform EMV tot eind december 2021 binnen deze themapijler zijn:

- *Ontwikkeling nieuw voorzorgbeleid voor magneetvelden elektriciteitsvoorziening*
Berichtgeving over het in ontwikkeling zijnde nieuwe voorzorgbeleid voor magneetvelden van hoogspanningslijnen en andere bronnen van de elektriciteitsvoorziening. In maart 2021 is een rapport van Lysias met contouren van het nieuwe voorzorgbeleid, aan de Tweede Kamer aangeboden (NB De vormgeving van het nieuwe beleid start daarna). Dit gaat ongetwijfeld vragen oproepen.
- *Implementatie van nieuw voorzorgbeleid voor magneetvelden elektriciteitsvoorziening*
Zodra het nieuwe voorzorgbeleid geïmplementeerd wordt zullen de op dat moment relevante vragen en antwoorden aan de website worden toegevoegd. Als het beleid wordt bekrachtigd, dan zal het Kennisplatform vragen en antwoorden aan de website toevoegen, gericht op verschillende doelgroepen (bijvoorbeeld GGD-ers, omwonenden, ambtenaren en raadsleden

van gemeenten). De huidige informatie over “hoogspanningslijnen en elektriciteitsnetwerk” zal dan eveneens worden geactualiseerd.

- *Informatie voor professionals*
Aanvulling van informatie over laagfrequente velden per type professional (ambtenaren en raadsleden van gemeenten, installateurs, consumentenorganisaties en leveranciers van consumentenapparatuur) onder de tegel “voor professionals” op de website.
- *Infographics en/of filmpjes*
Ontwikkeling en plaatsing infographics en/of filmpjes ter verduidelijking van bepaalde onderwerpen. Enkele voorbeelden hiervan zijn (keuze wordt in 2021 bepaald):
 - o Hoe kun je blootstelling verlagen (laagfrequent plus radiofrequent)
 - o Meting van EMV in een gemiddelde woning (laagfrequent plus radiofrequent)
 - o Actuele vragen rond het voorzorgbeleid elektriciteitsvoorziening.

Themapijler 'Radiofrequente EMV'

Prioriteiten voor het Kennisplatform EMV in 2021 binnen deze themapijler zijn:

- *5G: bezorgdheid en media-aandacht*
Het advies van de Gezondheidsraad uit 2020, de diverse gangbare hypothesen rond 5G, het hoger beroep in het kort geding van stichting Stop5GNL tegen de Staat en de voorbereidingen voor nieuwe frequentieveilingen zullen extra aandacht genereren. Het Kennisplatform zal op de website de vragen en antwoorden over 5G aanvullen wanneer dat noodzakelijk is.
- *De ICNIRP-richtlijnen*
Deze richtlijnen zullen in regelgeving worden verwerkt. Het Kennisplatform zal hierover berichten.
- *Informatie over WiFi*
In 2020 is een begin gemaakt met de herziening en aanvulling van de informatie over WiFi. De verwachting is dat er meer vragen zullen komen over dit onderwerp, omdat de 5G-frequentieband van 3,5 GHz tussen de twee huidige WiFi-banden in ligt. De vragen en antwoorden over WiFi zullen verder worden aangevuld.
- *Informatie voor professionals*
Aanvulling van informatie over radiofrequente velden per type professional (ambtenaren en raadsleden van gemeenten, installateurs, consumentenorganisaties en leveranciers van consumentenapparatuur) onder de tegel “voor professionals” op de website.
- *Infographics en/of filmpjes*
Ontwikkeling en plaatsing infographics en/of filmpjes ter verduidelijking van bepaalde onderwerpen. Enkele voorbeelden hiervan zijn (keuze wordt in 2021 bepaald):
 - o Hoe kun je blootstelling verlagen (radiofrequent plus laagfrequent)
 - o Meting van EMV in een gemiddelde woning (radiofrequent plus laagfrequent)
 - o Actuele vragen rond 5G-ontwikkelingen
 - o Nadere duiding van wetenschappelijke waarde: welke informatie is wetenschappelijk onderbouwd genoeg om weer te geven (wetenschappelijke artikelen vs. YouTube-filmpjes).

3.3. Eerste indrukken

Bij een aantal (wetenschappelijke) publicaties zullen door het Kennisplatform EMV ‘eerste indrukken’ worden opgesteld (gemiddeld 4 à 5).

Het Kennisplatform EMV kan besluiten eerste indrukken op te stellen over publicaties:

- die nieuwe inzichten geven over gezondheidseffecten van elektromagnetische velden;
- die bestaande inzichten bevestigen, maar opvallend goed zijn uitgevoerd;
- waarover in de media wordt bericht;
- waarover een deelnemer in het Kennisplatform EMV een bericht wenst.

Het Kennisplatformbureau stelt een eerste indruk op die desgewenst verder wordt uitgewerkt tot een uitgebreider bericht, dat zonedig met andere deelnemers wordt afgestemd. Met behulp van deze combinatie van berichten worden professionals snel geïnformeerd en worden kennisberichten over onderwerpen actueel gehouden. De aan het Kennisplatform EMV deelnemende organisaties beoordelen daarvoor op reguliere basis (wetenschappelijke) publicaties. De leden van het Wetenschapsforum (zie paragraaf 4) hebben hierbij een signalerende taak.

3.4. Website

Het Kennisplatform EMV heeft in de afgelopen jaren veel energie gestoken in het opnieuw vormgeven van de website en het verbeteren van de toegankelijkheid en leesbaarheid van de informatie. De informatie sluit beter aan bij de vragen die in de maatschappij leven en geven antwoord op die vragen, in voor iedereen begrijpelijke taal. Hiermee kunnen burgers zelf de informatie raadplegen en kunnen professionals direct gebruik maken van consumentvriendelijk geformuleerde informatie.

Alle nieuwe informatie en een groot deel van de oude informatie is inmiddels in de nieuwe toegankelijke vorm beschikbaar op de website. Door het gestaag groeien van het aantal vragen en antwoorden heeft de website in 2020 een update gekregen, zodat de sub-onderwerpen overzichtelijker zijn weergegeven. Dit zal in 2021 verder worden verbeterd.

De geplande activiteiten rondom de website voor 2021 zijn:

- het blijvend actueel houden van de vragen en antwoorden, inclusief de onderlinge verwijzingen, (externe) links, infographics, e.d.
- voortzetting van geleidelijke omzetting van de "oude kennisberichten" in vraag-en-antwoord structuur (prioriteit nader te bepalen aan de hand van monitoring en maatschappelijke behoefte)
- ontwikkeling van nieuwe infographics en/of filmpjes (zie 3.1)
- monitoren van bezochte pagina's door middel van Google Analytics
- monitoring van zoekgedrag van bezoekers
- updaten en onderhouden van de voorzieningen.

3.5. Organisatorische activiteiten in 2021

De geplande organisatorische activiteiten voor 2021 zijn:

- Jaarplan 2021
 - opstellen Jaarplan 2021, mede in overleg met de Klankbordgroep EMV.
- Jaarverslag 2020
 - opstellen Jaarverslag 2020

Aandachtspunten voor het Wetenschapsforum in 2021 zijn:

- monitoren actualiteit in relatie tot bestaande informatie op website
- borgen van wetenschappelijke informatie in de berichtgeving (inclusief de infographics en/of filmpjes)

Aandachtspunten voor het Communicatieforum in 2021 zijn:

- mogelijk maken van heldere publiekscommunicatie, keuze voor en invulling van infographics en/of filmpjes op de website en aandacht voor de vindbaarheid van de website
- evaluatie van de bestaande communicatievormen en beter in beeld brengen van EMV-informatiebehoefte bij burgers/consumenten.

De geplande bijeenkomsten voor 2021 zijn:

- Bestuur: vier bijeenkomsten in 2021

- Wetenschapsforum: in 2021 vier forumbijeenkomsten en 1 gezamenlijke bijeenkomst met het Communicatieforum (zie paragraaf 4)
- Communicatieforum: in 2021 vier forumbijeenkomsten en 1 gezamenlijke bijeenkomst met het Wetenschapsforum
- Klankbordgroep EMV: in 2021 één online bijeenkomst (bespreking van jaarplan 2021 en jaarverslag 2020). Als de omstandigheden het toelaten wordt in het najaar van 2021 een fysieke bijeenkomst van de Klankbordgroep georganiseerd.

Indien gewenst door het Kennisplatform en mits aanvullend gefinancierd kunnen door het Kennisplatform denkgroep(en) voor specifieke thema's worden georganiseerd. Hierdoor wordt ruimte gecreëerd voor het gesprek over de inhoudelijke achtergronden bij de verschillende beelden en standpunten rond EMV die voorkomen in de maatschappij. Thema's voor denkgroepen kunnen bijvoorbeeld zijn:

- Eventueel een denkgroep na het opstellen van het nieuwe voorzorgbeleid voor magneetvelden van de elektriciteitsvoorziening.
- Eventueel een denkgroep voor bepaalde aspecten van het 5G-netwerk (bijvoorbeeld blootstellingsscenario's).

4. Structuur van het Kennisplatform EMV in 2021

Bestuur en voorzitter

Het Bestuur van het Kennisplatform EMV bestaat uit vertegenwoordigers van de deelnemende organisaties op directeursniveau. Voorzitter van het Bestuur is mr. dr. A.G.J.M. Rombouts, voormalig Burgemeester van 's-Hertogenbosch en nu lid van de Eerste Kamer. Als onafhankelijk persoon mag van hem worden verwacht dat hij de verschillende partijen binnen het Kennisplatform EMV weet te verbinden. Daarnaast kan hij door zijn ervaring richting burgers de functie van boegbeeld en spreekbuis vervullen. Bovendien is de heer Rombouts vanwege zijn wetenschappelijke achtergrond in staat om aan onderzoekers de juiste vragen te stellen en waar nodig door te vragen.

Het Bestuur wordt ondersteund door de algemeen secretaris. De algemeen secretaris heeft de dagelijkse leiding die wordt gecoördineerd vanuit het platformbureau dat bij het RIVM is ondergebracht.

Communicatieforum

In het communicatieforum zijn alle deelnemende organisaties vertegenwoordigd. Voorzitter is dr. F. Woudenberg. Het Communicatieforum heeft binnen het Kennisplatform EMV een centrale rol bij de signalering van maatschappelijke vragen, zodat de berichten zo goed mogelijk aansluiten bij die vragen. Het Communicatieforum adviseert over het helder formuleren van de inhoudelijke berichten.

Het Communicatieforum streeft naar:

- verbetering van de zichtbaarheid van het Kennisplatform EMV en het functioneren als spil in de samenleving als het gaat om vragen over EMV en gezondheid;
- meer nadruk op proactief communiceren;
- meer aandacht voor keuzemogelijkheden (handelingsperspectief);
- afstemming tussen de deelnemende organisaties aan het Kennisplatform EMV, vooral bij publiekscommunicatie;
- verbetering van de aandacht voor effectiviteit van de producten van het Kennisplatform EMV en de afstemming op de doelgroepen.

Wetenschapsforum

In het Wetenschapsforum zitten vertegenwoordigers van alle deelnemende organisaties. Voorzitter is prof. dr. ir. E.R. Fledderus (geen vertegenwoordiger van een deelnemende organisatie). Het is de taak van de leden van het Wetenschapsforum om wetenschappelijke ontwikkelingen tijdig te signaleren en correct samen te vatten. Verder zorgen zij voor de inhoudelijke voorbereiding van berichten, memo's en reacties van het Kennisplatform EMV op publicaties. Het Wetenschapsforum behandelt ook vragen die door één of meer deelnemende organisaties worden gesteld.

Het Wetenschapsforum streeft naar:

- het met kennis en keuzemogelijkheden ondersteunen van de verschillende verantwoordelijken bij het omgaan met elektromagnetische velden en de mogelijke risico's daarvan;
- aandacht voor de complete dekking en borging van de kennisterreinen door de deelnemers waaronder ook de sociaal-maatschappelijke aspecten daarvan;
- actief benutten van de expertise buiten het Kennisplatform EMV (wetenschapspool);
- ook aandacht voor de gezondheidsbevorderende, therapeutische en andere mogelijkheden van EMV.

Klankbordgroep EMV en themapijler/denkgroep(en) voor EMV

In de Klankbordgroep EMV nemen landelijke organisaties deel, die gezamenlijk de verschillende belangen en visies vertegenwoordigen. Jaarplan en jaarverslag van het Kennisplatform EMV worden besproken in de Klankbordgroep EMV.

Desgewenst kunnen, mits aanvullend gefinancierd, maatschappelijke vragen, aanwezige kennis en keuzemogelijkheden worden besproken in één of meer denkgroepen. Deelnemers in deze denkgroepen zijn vertegenwoordigers van de deelnemende organisaties, vertegenwoordigers uit organisaties die deelnemen in de Klankbordgroep EMV, aangevuld met vertegenwoordigers van andere belanghebbende organisaties of deskundigen. In sommige gevallen kunnen ook individuele deelnemers uit het algemene publiek (technologiegebruikers en/of consumenten) worden uitgenodigd om deel te nemen.

Samenwerking met de Gezondheidsraad

Het Kennisplatform EMV werkt samen met de Gezondheidsraad. Het Kennisplatform EMV en de Gezondheidsraad hebben daartoe werkafspraken gemaakt. De Gezondheidsraad heeft een wettelijk verankerde adviestaak richting regering en parlement. De Gezondheidsraad kent een permanente Commissie Elektromagnetische Velden die ervaren is in het beoordelen van wetenschappelijke informatie. Een vertegenwoordiger van het Kennisplatform is waarnemer tijdens bijeenkomsten van de Commissie; de secretaris van de Commissie is waarnemer tijdens bijeenkomsten van het Wetenschapsforum. Het Kennisplatform overlegt waar het voor de goede en volledige maatschappelijke duiding nodig is met de Gezondheidsraad. Het Kennisplatform kan daarbij in reactie op nieuwe informatie of maatschappelijke vragen de Gezondheidsraad verzoeken om duiding, advies of nadere toelichting.

5. Voorlopige begroting 2021

Het Kennisplatform EMV wordt gefinancierd door de rijksoverheid (ministeries van EZK, VWS, BZK). De financiering is gebaseerd op het uitvoeren van de activiteiten zoals vastgelegd in het 'Algemeen Kader Kennisplatform EMV 2020-2023' (zie Bijlage). De rijksoverheid is samen met andere belangenvertegenwoordigende organisaties deelnemer in de Klankbordgroep EMV waarmee het Bestuur van het Kennisplatform EMV jaarlijks voor vaststelling het Jaarplan bespreekt.

De voorlopige begroting is gebaseerd op het jaarlijkse richtbedrag volgens de afspraak met de financier. Het jaarlijkse richtbedrag is € 600.000.

Tabel 1: Overzicht voorlopige begroting 1 januari t/m 31 december 2021

Posten		Begroot bedrag <u>2021</u> €
1	Bureau	
	- Capaciteit en huisvesting	160.000
	- Materiële kosten bureau	2.000
2	Ondersteuning Wetenschapsforum	73.000
3	Ondersteuning Communicatieforum	40.000
4	Voorzitter vergoeding plus onkosten	24.000
5	Organisatiekosten Klankbordgroep EMV, denkgroepen, vergaderingen, conferenties en publicaties	2.000
6	Basisregeling deelnemers Kennisplatform EMV, deelname activiteiten, ondersteuningsvragen, voorbereiding berichten	284.000
7	Onderhoud elektronische werkomgeving en website	15.000
	Totaal jaar	600.000

BIJLAGE

Algemeen kader Kennisplatform EMV 2020-2023

Staat op de website, als pdf onderaan de pagina

<https://www.kennisplatform.nl/over-het-kennisplatform-elektromagnetische-velden/>